

Förstudie Verklighetslabb

**Verklighetslabb @AllAgeHub – för utveckling av
välfärdsteknik och tillgängliga boendemiljöer**

[Namn, telefonnummer]
[mejladress]

[Datum]
Dnr: [Diarienummer] Projektnr: [Proj.nr.]

Kort "säljande" text om verklighetslabbet

Vi söker medel till en förstudie där ekonomiska, juridiska, etiska och praktiska förutsättningar för en nära samverkan mellan kommuner, näringsliv, forskare, berörda professioner och slutanvändare för test och demonstration i verklighetslabb utreds. Vi vill skapa ett verklighetslabb där produkter och tjänster testas och demonstreras som syftar till att människor oavsett ålder och funktionsvariation kan vara delaktiga i samhället och leva självständiga och trygga liv. Värdet med ett verklighetslabb är att systematisera och effektivisera utveckling, test, utvärdering samt implementering av redan befintlig, ännu utnyttjad teknik, men även nyutveckling av kommersialiserbara produkter, metoder och arbetsätt inom välfärdsteknik och boendemiljö med avseende på funktion och värde för användaren. Labbet kopplas till det pågående initiativet AllAgeHub, ett forsknings-, utvecklings- och innovationscenter som samlar 24 västsvenska aktörer inom offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle för samverkan kring utveckling av välfärdsteknik och tillgängliga boendemiljöer. Förstudien utgår från AllAgeHub-initiativet och dess aktörer men resultaten bör i stor utsträckning vara generaliserbara för liknande initiativ inom det svenska välfärdssystemet.

Behov

I takt med att allt mer vård och omsorg bedrivs i hemmet eller i kommunal regi ökar behovet av produkter och tjänster anpassade för hemmiljö eller kommunala verksamheter. Många företag vill idag samarbeta med kommuner för att ta fram lösningar som motsvarar kommunernas och slutanvändarnas behov. Kommuner avstår dock ofta från detta, dels för att man saknar kompetens och resurser för en sådan samverkan, dels av rädsla för att ge enskilda företag en konkurrensfördel. Detta leder till att produkter och tjänster inte fullt ut utformas i relation till de faktiska behoven och därmed inte motsvarar användarnas önskemål eller att värdefulla lösningar försenas eller aldrig når markanden.

24 västsvenska aktörer inom offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle har gått samman för att skapa ett forsknings-, utvecklings- och innovationscenter med fokus på tillgängliga boendemiljöer och välfärdsteknik – AllAgeHub (AAH). AAH är en innovations- och implementeringsdriven katalysator som utgörs av 5 ben: 1) en fysisk och virtuell *inspirationsmiljö* där produkter och tjänster visas upp, 2) en *lärmiljö* med kurser, seminarier och konferenser, 3) en *forskningsarena* för tvärvetenskaplig forskning, 4) en *idésluss* som blir samverkansplattformen i centret samt 5) en *innovationsmiljö* som erbjuder stöd i innovationsprocesser med bland annat labb och testbäddar (Verklighetslabb @AllAgeHub).

Vi söker nu 300 tkr från Vinnova för att utreda de ekonomiska, juridiska, etiska och praktiska förutsättningarna för en nära samverkan mellan kommuner, näringsliv, forskare, berörda professioner och slutanvändare för tester och demonstrationer i verklighetslabb. Resultaten ska ligga till grund för hur

[Namn, telefonnummer]
[mejladress]

[Datum]
Dnr: [Diarienummer] Projektnr: [Proj.nr.]

Verklighetslabb @AllAgeHub konkret ska bedrivas. Medel från Vinnova skulle möjliggöra för AAH att påskynda och kvalitetssäkra inrättandet av verklighetslabb för utveckling och implementering av välfärdsteknik och tillgängliga boendelösningar utifrån både näringslivets, akademins, civilsamhällets och offentliga aktörers behov.

Idé

Verklighetslabb @AllAgeHub ska stötta utvecklingen och implementeringen av behovsdrivna innovationer inom välfärdsteknik och tillgängliga boendemiljöer där slutanvändarna är kommuner, kommunal personal, brukare av kommunal service eller personer med funktionsvariation i alla åldrar i ordinärt boende. Det kan röra sig om allt från att testa en ny typ av positioneringslarm till att pröva modeller för innovationsupphandling, studera upplevelserna av vård på distans för patienter och personal eller undersöka vilka utbildningsinsatser och annat implementeringsstöd som behövs i en kommun om ett nytt mobilt dokumentationssystem införs i hemtjänsten.

Genom Verklighetslabb @AllAgeHub vill vi skapa en neutral, icke vinstdrivande samverkansplattform som säkerställer att såväl näringslivets som offentlig sektors, civilsamhällets och akademins bidrag och nytta tas i beaktande. Verklighetslabbet ska stimulera nyttiggörande och tillämpning av befintlig och nyutvecklad välfärdsteknik och tjänster samt optimera mångfalden, jämställdheten, hastigheten och träffsäkerheten i utvecklingsprocessen vilket på sikt kan leda till tillväxt, ökad export samt fler arbetstillfällen.

Verklighetslabb @AllAgeHub ska 1) ge innovatörer möjligheten att pröva sina lösningar i nära samarbete med slutanvändare 2) ge kommuner möjligheten vända sig dit med konkreta behov som någon kan börja utveckla nya innovationer för 3) möjliggöra pilottester i mindre skala inför breddinförande samt 4) facilitera forskningsprojekt som rör välfärdsteknik och tillgängliga boendemiljöer.

En bärande ide med Verklighetslabb @AllAgeHub är att möjliggöra tester och utvärderingar av såväl befintliga som nya lösningar i ett flertal olika miljöer beroende på vilka behov som intressenterna har. Företag som vill testa en produkt för en särskild målgrupp, exempelvis äldre med invandrarbakgrund eller som bor i glesbygdsområden kan erbjudas detta då kommunerna som deltar i AAH omfattar både en storstadskommun, en skärgårdskommun samt små och medelstora kommuner. En konsumentpanel med 20 pensionärer finns redan nu knuten till AAH:s inspirationsmiljö. Panelen skulle kunna fungera som verklighetslabb då det finns behov av tester i ordinärt boende. PRO, SPF Seniorerna samt Handikapporganisationernas riksorganisation HSO har uttryckt att de kan bidra med ytterligare personer till en sådan panel då det finns ett stort intresse bland deras medlemmar att påverka utformningen av framtidens välfärdsteknik och boende.

[Namn, telefonnummer]
[mejladress]

[Datum]
Dnr: [Diarienummer] Projektnr: [Proj.nr.]

Deltagande kommuner och kommunala bostadsföretag har ställt sig positiva till att deras verksamheter ska fungera som fysiska verklighetslabb. Det kan till exempel röra sig om ett äldreboende, en grupp brukare av hemtjänst, en gruppbostad för personer med intellektuell funktionsnedsättning, sjuksköterskor verksamma i kommunal hemsjukvård eller en politisk nämnd. Under förstudien vill vi även undersöka möjligheten att använda ytterligare miljöer som testarenor: 1) Scandic Hotels – en hotellkedja som arbetar med att integrera olika lösningar för gäster med funktionsnedsättning i sina anläggningar, 2) HSB Living Lab – ett verklighetslabb bestående av 29 lägenheter på Chalmersområdet där de boende, som antingen är studenter, HSB-medlemmar eller gästforskare, lever i en ständig föränderlig och utvärderad miljö där Johanneberg Science Park är en av samarbetsparterna samt 3) Dahlheimers hus – en verksamhet i Göteborgs Stad som inrymmer restaurang, konferenslokaler, friskvård, bibliotek, daglig verksamhet och korttidsboende för personer med funktionsnedsättningar.

För att ta fram underlag till en modell och processtöd för Verklighetslabb @AllAgeHub kommer vi involvera kommunal personal, pensionärer och personer med funktionsnedsättning. Workshops och dialogmöten med företag, forskare samt olika kommunala chefsnätverk och politiska styrgrupper ska också borge för att verklighetslabbet möter intressenternas behov.

Eftersom Verklighetslabb @AllAgeHub knyts till AAH och dess breda samverkanskonstellation finns mycket goda möjligheter att omgående fylla det med innehåll. Till AAH kommer t ex 15 kommunala idéombud knyts som bland annat ska ha som uppgift att marknadsföra Verklighetslabb @AllAgeHub i kommunerna. Samarbete med olika aktörer i innovationssystemet i Västsverige så som Science parks och Västra Götalandsregionens innovationsplattform bidrar ytterligare till att synliggöra verksamheten.

I framtagandet av en modell för Verklighetslabb @AllAgeHub är det centralt att tillämpbara standarder, rutiner och gällande lagstiftning följs. Förstudien kommer därför inventera juridiska och etiska förutsättningar för ett verklighetslabb med särskilt fokus på IP-rättigheter, upphandling och finansiering av verksamheten. I detta arbete kommer förstudien ta inspiration från andra offentliga aktörers innovationsprocesser så som The National Institute for Health and Care Excellence (NICE) i Storbritannien, nordiska testbäddssamarbetet NoTeB och Västra Götalandsregionens Innovationsplattform.

Omvärldsanalys

Idag saknas verklighetslabb i Sverige där det är möjligt att testa produkter, tjänster, processer och organisationslösningar där både välfärdsteknik och tillgängliga boendemiljöer beaktas i utvecklingsprocessen. Mistel i Västerås, äldredemonstratorn vid högskolan i Skövde och Smarta Äldre i Örebro är exempel på testbäddar för välfärdsteknik riktad till äldre i kommunala verksamheter. Dessa

[Namn, telefonnummer]
[mejladress]

[Datum]
Dnr: [Diarienummer] Projektnr: [Proj.nr.]

testbäddar integrerar dock inte boendemiljön kring utvecklingen av välfärdstekniklösningar och är dessutom främst inriktade på äldre personer medan AAH även ser till yngre med funktionsnedsättning.

Flera verklighetslabb finns idag inom sjukvården. Goda exempel är testbäddarna på Akademiska sjukhuset i Uppsala och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg för utveckling av medicintekniska produkter och tjänster. I takt med att allt mer vård ges utanför sjukhus och att allt fler initiativ kring välfärdsteknik som syftar till att öka möjligheterna att bo kvar hemma trots sjukdom eller funktionsnedsättningar ökar behovet av verklighetslabb i kommunala verksamheter och ordinärt boende.

Aktörskonstellation

Förstudien kommer att genomföras av GR och JSP tillsammans. GR är projektägare. Aktörer som kommer att vara involverade i Verklighetslabb @AllAgeHub är samtliga parter som ingår i AAH¹ samt de företag som finansierar förankringsarbetet av företags intressen och engagemang i AAH². Därutöver ser vi att även andra företag liksom universitet och högskolor ska kunna använda sig av Verklighetslabb @AllAgeHub.

GR är en samarbetsorganisation för 13 västsvenska kommuner och har till uppgift att verka för samarbete över kommungränserna och vara ett forum för idé- och erfarenhetsutbyte. På GR träffas regelbundet kommunala chefsnätverk och politiska styrgrupper för erfarenhetsutbyte, omvärdsbevakning och strategisk utveckling. Detta gör att GR har tillgång till centrala förankrings- och kontaktytor i de kommuner där verklighetslabben ska finnas. JSP är en samverkansmiljö för idé- och kunskapsutbyte mellan akademi, företag och samhällsaktörer. JSP stöttar företag som vill stärka sin konkurrenskraft och tillväxtpotential genom innovationsprojekt tillsammans med andra företag, universitet och institut. JSP har nödvändiga kontakter med aktörer som kommer att bli verklighetslabbens kunder.

Genomförande av förstudie

Aktiviteter och budget

Aktivitet 1

Aktivitetens titel: Omvärldsanalys

Beskrivning: Studiebesök och möten med andra verklighetslabb, kartläggning av andra verklighetslabb och presumtiva samarbetsparter inkl kontakt med ENoLL, NoTEB samt NICE

¹ kommunerna Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö, Göteborgsregionens kommunalförbund, Västra Götalandsregionen genom DART, Göteborgs universitet genom centrumbildningarna AgeCap och GPCC, Chalmers Tekniska högskola genom Centrum för vårdens arkitektur och styrkeområde Building Futures, Högskolan i Borås genom Centrum för välfärdsstudier, pensionärsorganisationerna PRO och SPF Seniorerna, Johanneberg Science Park, Sahlgrenska Science Park, Göteborg Stads kommunala fastighetskoncern Framtiden AB samt Business Region Göteborg.

² Framtiden AB, HSB, Riksbyggen, Skanska, Telia och White arkitekter

[Namn, telefonnummer]
[mejladress]

[Datum]
Dnr: [Diarienummer] Projektnr: [Proj.nr.]

Omfattning: (60 tkr och 80 arbetstimmar)

Ansvarig: Theresa Larsen, GR samt Göran Havert, JSP

Deltagare: Theresa Larsen, GR och Göran Havert, JSP, projektparter i AAH samt andra verklighetslabb och presumtiva samarbetsparter.

Startdatum: 1 december 2016

Slutdatum: 28 februari 2017

Förväntat resultat: En tydligare bild av vilka verklighetslabb som finns i Sverige och Europa samt hur de arbetar samt påbörjad process för att bli medlem i ENOLL

Aktivitet 2

Aktivitetens titel: Behovsanalys

Beskrivning: Workshops och dialogmöten med referensgrupp, projektparter i AAH samt små, medelstora och stora företag kring deras behov av verklighetslabb

Omfattning: (120 tkr och 160 arbetstimmar)

Ansvarig: Göran Havert/JSP ansvarar för aktiviteter som rör företag medan Theresa Larsen/GR ansvarar för aktiviteter som rör övriga parter och intressenter.

Deltagare: äldre och personer med funktionsvariationer, kommunanställda, företrädare för projektparterna i AAH, företrädare för företag som finansierar förankringsarbetet av företagsintressen och engagemang i AAH, små och medelstora företag

Startdatum: januari 2017

Slutdatum: mars 2017

Förväntat resultat: En tydligare bild av olika parter behov av och roll i verklighetslabb @AllAgeHub

Aktivitet 3

Aktivitetens titel: Utredda former för Verklighetslabb @AllAgeHub

Beskrivning: Utredda de ekonomiska, juridiska, etiska och praktiska förutsättningar för en nära samverkan mellan kommuner, näringsliv, forskare, berörda professioner och slutanvändare för test och demonstration i verklighetslabb. Föreslå en processmodell för verklighetslabb @AllAgeHub avseende t ex upphandling, IP-rättigheter, betalningsmodell, kontaktvägar, förväntningar på deltagande parter mm.

Omfattning: (120 tkr och 160 arbetstimmar)

Ansvarig: Göran Havert/JSP ansvarar för aktiviteter som rör företag medan Theresa Larsen/GR ansvarar för aktiviteter som rör övriga parter och intressenter.

Deltagare: referensgrupp, företrädare för projektparterna i AAH

Startdatum: 1 december 2016

Slutdatum: 30 april 2017

Förväntat resultat: Underlag för att ta fram en processmodell för verklighetslabb @AllAgeHub

Förväntat resultat

Efter avslutad förstudie förväntar vi oss att nödvändiga förutsättningar för att driva verklighetslabb @AllAgeHub är väl kända för deltagande parter men också av värde för liknande initiativ inom det svenska välfärdssystemet.

Övrigt

I förarbetet kring AAH har en fördjupad förankringsprocess gjorts mot GR:s medlemskommuner vilket resulterat i att 12 av dem valt att medfinansiera projektansökningar med drygt nio mkr i syfte att bygga upp AAH. Johanneberg Science Park genomför nu en motsvarande förankringsprocess med företag i syfte att ta reda på vilka fokusområden som de vill att centret ska driva och vilken typ av långsiktig finansiering de kan bidra med. Till dags datum finansierar Framtiden AB, HSB, Riksbyggen, Skanska, Telia och White arkitekter denna förankringsprocess. Deltagande parter i AAH kommer också ha möjligheten att lägga timmar i förstudien in-kind. Befintliga resurser räcker dock inte till att genomföra en förstudie kring verklighetslabb på det sätt som skissas i ansökan. Medel från Vinnova skulle dessutom möjliggöra för oss att fokusera på små och medelstora företags behov, vilket annars inte vore möjligt.